

d'un animal mort abandonat' (citada per DAG, i DBal. de Bosch de la Trinx.; usual a pir-or., Pallars, Urgell, Tremp, *AlcM*); 'excrecència de carn en una nafra' (Val., Maestr., ja en Escrig, 1851); «home brut, asquerós» (Lab.); s'usa com a un insult a Benasc (Ferraz); cf. arag. *carnuz*; viu també en bearn. i Gers, i en piem. *carniicc* (FEW II, 385a). *Carnussa* 'quantitat excessiva de carn' (Lab., *Damen*). *Carnut*, -uda (S. xv, *Tirant*).

Encarnació (ben documentat en *AlcM*, i: «per ço que Blanquerna li provàs *encarnació*», citada de Llull per Careta, *Barbr.*, 382). *Encarnament* (Llull; S. xv); *encarnadura* 'carnadura': «lo que poc costa, poc dol --- veritat este modisme, però això va també en gèmits y hasta en *encarnadures*, com dihuen els llauradors», MGadea (*T. del Xè III*, 30). *Encarnar*, ben documentat en *AlcM* com a 'donar naturalesa humana', 'posar carn o estimular la formació de carn', refl. 'pendre carn humana', 'unir-se íntimament', i 'donar color de carn' (S. xv), i en accepcions secundàries; notem també: «que les primeres amors a *encarnarse* ab altre troben lo cor pus dispost» (Eiximenis, *Prosi.*, *EntreDL I*, 186).¹² *Encarnat*, -da 'introduït dins la carn' (Alcoati, *AlcM*); 'revestit de carn' (Muntaner, *AlcM*); 'pintat de color de carn o rosat': «les ungles canones e *encarnades*, que mostraven portar alquena» (*Tirant*, citada per DBal.); 'de color de carn o rosat'; evidentment en català designava un matís més clar, o bé menys pujat, que el cast. *encarnado* 'vermell, enrojolat' a judicar el que diu OPou (*ThPu.*, p. 319), que distingeix entre *vermell* 'rubeus' i *encarnat* 'roseus' i en p. 313 posa «carbuncle és vermell en excés..., rubí és vermell o rosat..., balaix és vermell casí *encarnat*»;¹³ aquest mot com a color ha estat d'ús més aviat comarcal; viu a Mall. i Men. la frase *encarnat i blau* 'desori, confusió' (*AlcM*); *roseta encarnada* apareix en cançons populars (MilàF, *Romllo.*, 1882, 202D, i en cançó pop. mall. (*AlcM*), i Maragall en el seu poema, *Per tu ploro*: «Adéu rosa d'abril, / adéu rosa *encarnada*»; «el temps ets tu mateix, com ho eren les teves galtes *encarnades* d'infant, com ho fou l'iris dels teus ulls, com ho són ara aqueixos cabells blancs ---», «l'íntima alegria de l'Enriqueta li féu pujar del pit una foguerada, que li esclatà en les galtes *encarnades*», Coromines;¹⁴ *encarnat* fou emprat també pel Baró de Maldà juntament amb *encarnadenc*.¹⁵ *Encarnatiu*, -va (S. xv).

CPT.: *Carnaval*, de l'it. *carnevale*, i aquest de l'antic *carnelevare*, compost de *carne* i *levare* 'llevar', per ser el començament del dejuni de la quaresma (més detalls sobre la formació d'aquest mot en DCEC I, 692); es documenta en català des del S. xix.¹⁶

Cansalada, fet de *carn* i *salada* [c. 1200 «una perna de *cansalada*» (Arxiu Solsona); 1249 «bacho de ---» (RLR iv, 254), 1271 (*Tarifa dels Corr.Bna.*), 1299 (BABL vi, 72), 1354 (BABL v, 93), Eiximenis (*Terç*)]; escrit *cansalada* (exs. S. xvi, *AlcM*); a les Balears es diu *xulla* (xuiia) segons *AlcM*.¹⁷ *Cansalader* (1390). *Cansaladeria* (documentada per *AlcM* en una obra de Joan Pons de 1887).

Carnestoltes (cpt. de *carnes tollitas* 'carns llevades') 'el darrer dia que es podia menjar carn abans de la quaresma' (ant.); 'els tres dies abans del dimecres de cendra, en què comença la quaresma'; és el nom habitual del *carnaval* als Països catalans; exs. de texts llatins medievals des de 1060, 1071, 1145, etc. (Bast-Bass., p. 410),¹⁸ i de 1166 (Miret, *Més antic text lit.*) i molts més (*AlcM*, DAG.). Evidentment, es distingia antigament entre *carnestoltes de quaresma* i *c. de l'advent*: «Deu dies enans de *carnestoltes d'advent*», doc. 1251 (Pujol, doc. 25); va ser utilitzada en la frase *fer carnestoltes* 'abstenir-se de carn': «les persones devotes fan *carnestoltes* mas la sglesia no constreny a les gents» (text de Lleida 1567, DAG.) i ha tingut sentits translàtics: *ser un carnestoltes* 'ser un baligabalaga, persona ridícula' (en Lab. 1839), format evidentment per l'ús en el sentit de 'ninot de palla que durant els dies de carnaval posen penjat al balcó' (Lab. 1839).¹⁹ La fonètica del mot presenta la variant amb -i-, *carnistoltes* en molts llocs del cat. occidental i al País Valencià (així escrit en el *DicccMGadea*), i aquest el va utilitzar en una obra seva: «premiant els mamarrajós de les *Carnistoltes*» (MGadea, *T. del Xè I*, 337); tenia anteriorment el gènere femení (encara en Lab. 1839), i trobem: «per las *Carnestoltas* yo tornaré» (MilàF, *Romllo.*, 1882, 278.11; i sembla continuar com a femení al País Valencià; s'usa normalment sense article i es diu *a Carnestoltes* o *per Carnestoltes*, però també hi ha exs. amb l'article com en els citats de MGadea i Milà.

Carndolla, plat compost de carn, algunes verdures i llegums, embotits i pilota: «la *carn-d'olla* ve seguidament ab sa senzilla varietat, composta de la col, los sigrons, la pilota que te vinticinç gustos y de la butifarra de tot l'any, y demés viandas que componen aqueix plat tant català y tant gustós» (citada per DBal. d'EmVilanova, *Del meu tros*).

CULTISMES: *Carnificació*. *Carnificar-se* (DFA.). *Carnivor*, -a (Lab. 1836, escrit *carnivoro*).

No sabem d'on ve el nom *corronxet* que donen al dit xic a CastPna., *corrunxo* a Orpesa, *corrunx* (*kořnyč*) a l'Alcora (*AlcM*), però la *č* sembla revelar un mosarabisme, l'etimologia del qual resta obscura; com una mera conjectura suggerim que del ll. CARÜNCŪLA 'carnot' (diminutiu de CARO, CARNIS), que el mègic Celsus (S. I d. C.) aplicava especialment als dits, potser es formà un nou diminutiu *CARUNCĒLLUM, d'on mossàrab arabitizat *karunčēr* > *čed* (cf. MONASTERIUM > *Alminaci* i *Almonachil*), que alterat en *corronxet* formés després un pseudo-primitiu *corrunxo* o *corrunx*. La *g*-potser deguda a contaminació de *gorri* (GARRI), car MGadea en diu «el ditet *gorrinet* de la mà» (*T. del Xè III*, 28); també *gorrunyet* i *gorruny* al Maestrat i Burriana (GaGirona, Voc.). J. G.

¹ Els autors, citant de Du C. i FEW, indiquen que en fonts aragoneses i gascones *carnale* (bearn. ant. *carnal*) s'usava també en el sentit de 'dret que tenia una persona de pendre i matar un animal sorprès fora del lloc on no devia péixer'; segons dades gascones de LVertBenac, 268, *carnalar* fou 'matar el ma-